

CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE

DECIZIE cu privire la recurs

învinuirea lui

Vasile Botnari

(art. 327 alin. (2) lit. b) Cod penal)

(Dosarul nr. 1ra-1520/23)

(1-20014912-01-1ra-08092023)

Procedura judecării recursurilor depuse până la 01 septembrie 2023; Dreptul persoanei căreia i-a fost retrasă calitatea de parte vătămată să depună apel într-o cauză ce vizează încălcări deosebit de grave a drepturilor omului; prezumarea dreptului persoanei apropiate de a acționa în numele victimei care nu se poate prezenta la organul de urmărire penală; art. 427 alin. (1) pct. 6) CPP - contradicție dintre motivarea și dispozitivul hotărârii; art. 427 alin. (1) pct. 15) CPP - măsurile necesare pentru executarea hotărârii CtEDO, când acestea nu au fost expres menționate de CtEDO; încălcarea procedurii judecării apelului; rejudecare dispusă deoarece nu a fost examinat fondul apelului; alte două recursuri inadmisibile, deoarece părțile nu au utilizat calea de atac apel.

19 noiembrie 2024

Au judecat anterior cauza judecătorească

Prima instanță – Andrei Niculcea

Instanța de apel – Oxana Robu, Igor Mânăscuță, Ghenadie Morozan

Textul corespunde originalului

Judecând în lipsa părților recursurile în cauza penală privind învinuirea lui Vasile Botnari,

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Stella Bleșceaga, *Președinte*,

Ghenadie Eremciuc,

Lilia Roic-Botezatu, *judecători*,

constată următoarele:

ASPECTE GENERALE ȘI DE PROCEDURĂ

1. Vasile Botnari s-a născut în anul 1975 în raionul Strășeni. El a fost acuzat de abuz de serviciu săvârșit de o persoană cu funcție de demnitate publică (art. 327 alin. (2) lit. b) Cod penal).

2. Vasile Botnari a fost apărut de avocatul Vasile Nicoară. Prima instanță a examinat cauza conform procedurii prevăzute de art. 364¹ Cod de procedură penală.

3. Învinuirea în această cauză are la bază faptele din cauza *Ozdil și alții v. Moldova*. La 11 iunie 2019, în hotărârea [*Ozdil și alții v. Moldova*](#), Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CtEDO) a condamnat Moldova pentru că, în septembrie 2018, cinci cetățeni turci, inclusiv Mehmet Tufekci, au fost duși în Turcia contrar voinței lor, eludând garanțiile împotriva expulzării oferite de legislația Republicii Moldova. CtEDO a constatat violarea art. 5 (dreptul la libertate) și 8 (dreptul la viața privată) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO). Cetățenii turci au fost reținuți în dimineața zilei de 06 septembrie 2018 de către colaboratorii Serviciului de Informații și Securitate (SIS), asistați de colaboratorii de poliție. Peste câteva ore, ei au fost urcați într-un avion charter care se afla pe Aeroportul Internațional Chișinău și duși în Turcia.

4. Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei [supraveghează executarea](#) hotărârii *Ozdil și alții v. Moldova* în procedură avansată. Ultima dată, executarea acestei hotărâri a fost discutată în cadrul ședinței DH 1501, care a avut loc pe 11-13 iunie 2024. În cadrul acestei ședințe, Comitetul de Miniștri a solicitat autorităților Republicii Moldova să „intensifice eforturile pentru investigarea promptă, adecvată și deplină, pentru cercetarea implicării altor actori de rang înalt, și să informeze Comitetul de Miniștri despre progresul acestei investigații”.

5. La 02 august 2019, a fost pornită urmărirea penală. Ea a fost finisată la 30 ianuarie 2020 (f.d. 1-3, vol. I și f.d. 209, vol. III). Prima instanță a examinat cauza între 04 februarie și 15 iulie 2020. Curtea de apel a examinat cauza între 17 septembrie 2020 – 16 februarie 2023. Cauza a ajuns la Curtea Supremă de Justiție (CSJ) la 08 septembrie 2023.

6. Dosarul a fost repartizat aleatoriu completului CSJ în componența judecătorilor: Anatolie Țurcan, Sergiu Daguța (raportor) și Ghenadie Eremciuc. La 07 mai 2024, Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) a admis cererea de demisie

a judecătorului Sergiu Daguța. La 17 iulie 2024, cauza penală a fost repartizată aleatoriu repetat, iar locul lui Sergiu Daguța în complet, în calitate de judecător raportor, a fost luat de Vladislav Gribincea. Prin Legea nr. 239/2024 din 13 septembrie 2024 (în vigoare din 26 septembrie 2024) au fost introduse modificări în Legea nr. 65/2023. Art. 18 alin. (1) din Legea nr. 65/2023 a fost completat cu prevederea conform căreia, în perioada examinării contestației împotriva hotărârii cu privire la eșuarea evaluării externe, judecătorul vizat nu poate emite acte de dispoziție. Prin hotărârea CSM nr. 387/25 din 02 iulie 2024 a fost constatată eșuarea evaluării externe de către judecătorul Anatolie Țurcan. La 08 iulie 2024, Anatol Țurcan a depus contestație împotriva hotărârii CSM, care încă nu a fost examinată. Deoarece începând cu 26 septembrie 2024 judecătorul Anatol Țurcan nu poate participa la soluționarea recursurilor, prin încheierea Președintelui interimar al CSJ din 07 noiembrie 2024 a fost dispusă desemnarea aleatorie a unui alt judecător în locul acestuia. Acesta este judecătorul Stella Bleșceaga. La 12 noiembrie 2024, judecătorul Vladislav Gribincea a declarat abținere de la examinarea cauzei, deoarece organizația pe care o conducea până a deveni judecător a formulat critici publice în ceea ce privește modul de investigare și examinare în instanța de judecată a acestui caz. Abținerea a fost admisă, iar în locul lui Vladislav Gribincea aleatoriu a fost desemnat drept judecător raportor Lilia Roic-Botezatu.

ÎN FAPT

a. Cauzele penale cu privire la incident

7. La 06 septembrie 2018, cel puțin șapte cetățeni turci au fost reținuți și duși în Turcia de către SIS, asistat de MAI. La 09 octombrie 2018, Procuratura Generală a fost sesizată cu privire la pretensele acțiuni ilegale ale SIS în cadrul operațiunii de scoatere din țară a cetățenilor turci. Sesizarea a venit din partea mai multor entități, printre care Amnesty International Moldova, Avocatul Poporului și un grup de angajați ai Liceului Teoretic „Orizont” (f.d. 58, vol. I). Procesul penal a fost înregistrat cu nr. 20189245061 (f.d. 54, vol. I). Prin ordonanța din 05 noiembrie 2018, procurorul Procuraturii Generale Oleg Afanasii a refuzat pornirea urmăririi penale și a dispus clasarea procesului penal, deoarece faptele invocate nu întruneau elementele infracțiunii. Procurorul a constatat că acțiunile autorităților „au fost în corespundere cu legislația în vigoare” (f.d. 220-221, vol. I). La 02 august 2019, Procurorul General interimar, Dumitru Robu a anulat ordonanța din 05 noiembrie 2018, deoarece investigația efectuată de procurorul Oleg Afanasii nu a fost eficientă (f.d. 8-11, vol. I). Dosarul a fost transmis Procuraturii mun. Chișinău pentru efectuarea cercetărilor.

8. La 15 aprilie 2019, la Procuratura UTA Găgăuzia a fost înregistrată plângerea Galinei Tufekci. Plângerea a fost depusă în numele lui Galina Tufekci și al copiilor săi. Aceasta a menționat în plângere că, în dimineața zilei de 06 septembrie 2018, în casa sa au intrat forțat persoane necunoscute care au prezentat legitimații SIS. Ei nu au prezentat niciun document care să le permită să intre în

casă, i-au pus un pistol la tâmplă, au luat telefoanele sale și al soțului său, l-au luat cu forța pe soțul ei, Mehmet Tufekci, într-un microbuz de culoare albă și au plecat. După aceasta ea nu și-a mai văzut soțul (f.d. 4, vol. II). La 03 mai 2019, adjunctul Procurorului UTA Găgăuzia Natalia Bolgar a refuzat pornirea urmăririi penale (f.d. 52-53, vol. II). La 22 mai 2019, de către Vasile Stoinov, Procurorul UTA Găgăuzia, a fost respinsă plângerea Galinei Tufekci depusă conform art. 299¹ Cod de procedură penală împotriva ordonanței din 03 mai 2019 (f.d. 56, vol. II). La 03 iulie 2019, Judecătoria Comrat, sediul Central, a admis plângerea Galinei Tufekci depusă conform art. 313 Cod de procedură penală, a anulat ordonanțele din 03 și 22 mai 2019 și a obligat procurorul să înlăture încălcările constatate în hotărârea CtEDO (a se vedea para. 2) și să efectueze o anchetă eficientă (f.d. 59-61, vol. II). Prin ordonanța din 06 septembrie 2019, adjunctul Procurorului UTA Găgăuzia Natalia Bolgar a dispus începerea urmăririi penale în temeiul art. 179 alin. (2) Cod penal (violare de domiciliu), cu atribuirea nr. 2019198017 (f.d. 3, vol. II). La 24 septembrie 2019, procurorul Natalia Bolgar i-a acordat calitatea de parte vătămată Galinei Tufekci (f.d. 67, vol. II). La 27 septembrie 2019, Adjunctul Procurorului General, Eduard Bulat, a retras cauza penală nr. 2019198017 de la Procuratura UTA Găgăuzia și a transmite-o la Procuratura mun. Chișinău pentru exercitarea în continuare a urmăririi penale (f.d. 2, vol. II).

9. La 02 august 2019, Procuratura mun. Chișinău a fost sesizată cu privire la preținsele acțiuni ilegale ale colaboratorilor Biroului Migrație și Azil (BMA) și SIS în cadrul operațiunii de expulzare a șapte cetățeni turci. Sesizarea a fost făcută de Serviciul protecție internă și anticorupție al MAI (f.d. 19, vol. I). La 02 august 2019, procurorul Procuraturii mun. Chișinău, Victor Plugaru, a dispus începerea urmăririi penale în temeiul art. 328 alin. (1) Cod penal, cu atribuirea nr. 2019898086 (f.d. 1-3, vol. I). Prin ordonanța procurorului Victor Plugaru, la 24 septembrie 2020, Galina Tufekci a fost recunoscută în calitate de parte vătămată și audiată în această cauză (f.d. 70-75, vol. II). În prezenta cauză penală au fost puși sub învinuire Olga Poalelungi (șefa Biroului de migrație și azil), Alexandru Baltaga (Director adjunct al SIS) și Alexandru Balan (Director adjunct al SIS) conform art. 328 Cod penal (excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu) (f.d. 29-31, 74-76 și 111-114, vol. III).

10. La 03 octombrie 2019, Victor Plugaru a conexat cauzele nr. 2019898086 și nr. 2019198017, cu atribuirea nr. 2019898086. El a invocat faptul că presupusele fapte infracționale au fost comise în privința acelorași persoane de către angajații Biroului de migrație și azil, MAI și SIS (f.d. 13, vol. I).

11. La 14 ianuarie 2020, procurorul Procuraturii mun. Chișinău, Victor Plugaru a început urmărirea penală nr. 2020898002 în temeiul art. 327 alin. (2) lit. b) și c) Cod penal împotriva lui Vasile Botnari (f.d. 4-6, vol. I). Prin ordonanța aceluiași procuror din 15 ianuarie 2020, a fost dispusă conexarea cauzelor penale nr. 2019898086 și nr. 2020898002, cu atribuirea nr. 2019898086. Motiv de conexare a cauzelor a constituit faptul că presupusele fapte infracționale au fost comise în privința acelorași persoane (f.d. 12, vol. I).

12. La 15 ianuarie 2020, procurorul Victor Plugaru a dispus clasarea procesului penal pe marginea sesizării privind comiterea de către angajații SIS la 06 septembrie 2018 a acțiunilor de violare a domiciliului familiei Tufekci, precum și comiterea altor acțiuni ilegale în privința lui Mehmet Tufekci (f.d. 125-129, vol. III). Potrivit ordonanței, angajații SIS care au venit la domiciliul lui Galina Tufekci au declarat că ei nu au intrat în curte, iar Mehmet Tufekci benevol a venit la ei și împreună au plecat spre Chișinău. La 16 ianuarie 2020, același procuror a dispus încetarea participării Galinei Tufekci în calitate de parte vătămată, invocând ordonanța din 15 ianuarie 2020 și faptul că Ministerul Finanțelor a plătit integrat despăgubirea acordată de CtEDO (f.d. 130-132, vol. III). Galina Tufekci susține că ordonanțele din 15 și 16 ianuarie 2020 nu i-au fost aduse la cunoștință în termenul prevăzut de lege.

13. Tot la 15 ianuarie 2020, procurorul Victor Plugaru a emis o ordonanță prin care Vasile Botnari a fost pus sub învinuire în baza art. 327 alin. (2) lit. b) Cod penal (f.d. 163-165, vol. III).

14. La 21 ianuarie 2020, prin două ordonanțe distincte, procurorul Victor Plugaru a scos-o de sub urmărire penală pe Olga Poalelungi (deoarece actele emise de Biroul de Migrație și Azil nu erau ilegale, iar Biroul nu a fost implicat în scoaterea din țară a cetățenilor turci), Alexandru Baltaga și Alexandru Balan (deoarece acțiunea de scoatere a cetățenilor turci din țară era gestionată personal de Vasile Botnari), pe motiv că în acțiunile acestora lipsesc elementele infracțiunii prevăzute de art. 328 Cod penal (f.d. 133-157, vol. III).

15. La 03 februarie 2020, procurorul Victor Plugaru a întocmit rechizitoriul (f.d. 186-208, vol. III). La 04 februarie 2020, cauza a fost transmisă în instanță de judecată pentru examinare.

b. Secretizarea și desecretizarea materialelor cauzei penale

16. La 09 octombrie 2018, în ziua sesizării cu privire la infracțiune (a se vedea para. 7), procurorul Procuraturii Generale Oleg Afanasii a secretizat toate informațiile din acest proces penal nr. 20189245061, deoarece „atât comunicarea între instituții, cât și motivele care au stat la baza realizării întregului proces, conțin informații atribuite la secret de stat” (f.d. 55, vol. I). Din acest motiv, toate materialele cauzelor penale conexe au fost secretizate. Din acest motiv, cauza a fost examinată în prima instanță în ședință închisă.

17. La 07 aprilie 2022, Procurorul General interimar Dumitru Robu a anulat ordonanța din 09 octombrie 2018 și a desecretizat actele emise de procuror în cadrul procesului penal nr. 20189245061 și a cauzei penale nr. 2019898086 (f.d. 175-177, vol. IV). Procurorul General interimar Dumitru Robu a notat în ordonanța sa că, conform art. 8 al Legii nr. 245/2008 cu privire la secretul de stat, nu se atribuie la secret de stat și nu pot fi secretizate informațiile privind faptele de încălcare a drepturilor și libertăților omului și ale cetățeanului. Dumitru Robu de asemenea a făcut referire la hotărârea CtEDO din 11 iunie 2019 (a se vedea para.

3) și la recomandările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei făcute în cadrul monitorizării executării hotărârii CtEDO (a se vedea para. 4).

18. Prin dispozițiile Directorului SIS nr. 4, din 20 ianuarie 2022, și nr. 13, din 01 iunie 2022, au fost desecretizate mai multe acte emise de SIS și anexate la cauza penală (f.d. 220-233, vol. IV).

19. Prin ordinul Președintelui interimar al Judecătoriei Chișinău nr. 414, din 12 iulie 2022, a fost desecretizată sentința.

20. La 23 septembrie 2022, completul Curții de Apel Chișinău care examina cauza a dispus examinarea apelului în ședință publică (f.d. 39-43, vol. V).

c. Judecarea în prima instanță

21. Vasile Botnari a fost învinuit că, în calitate de Director al SIS, începând cu 05 septembrie 2018, a abuzat de funcția sa pentru a dispune ilegal îndepărtarea din țară a cinci cetățeni turci. Acesta a acționat contrar procedurilor legale, fără solicitarea prealabilă din partea Biroului de Migrație și Azil și fără acorduri formale între instituții. Tot la 05 septembrie 2018, el a semnat un contract de transport aerian internațional cu compania „Air Moldova” pentru ruta Chișinău-Istanbul-Chișinău (f.d. 177-185, vol. II) și a aprobat plata serviciilor, încălcând reglementările privind achizițiile publice. În urma acțiunilor sale, cetățenii turci au fost escortați cu forța până la Aeroportul Internațional Chișinău și îndepărtați ilegal din Republica Moldova cu avionul charter. Costul zborului charter a fost de 348.432 de lei și a fost plătit de SIS. CtEDO a condamnat Moldova pentru încălcarea drepturilor acestor persoane, obligând statul să plătească despăgubiri de 125.000 de euro, ceea ce reprezintă 2.399.400 de lei. Astfel, au fost aduse prejudicii în valoare totală de 2.747.862 de lei. Faptele lui Vasile Botnari au fost calificate conform art. 327 alin. (2) lit. b) Cod penal – abuzul de serviciu, folosirea intenționată de către o persoană publică a situației de serviciu, dacă aceasta a cauzat daune în proporții considerabile drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor juridice, săvârșită de o persoană cu funcție de demnitate publică.

22. La 04 februarie 2020, cauza a fost transmisă în instanță de judecată pentru examinare. La o dată necunoscută, avocatul condamnatului, Vasile Nicoară, a solicitat instanței de judecată constatarea nulității rechizitoriului și reîncadrarea faptelor condamnatului conform art. 312 Cod contravențional (f.d. 18-23, vol. IV). Totuși, la ședința din 10 iulie 2020, condamnatul a solicitat examinarea cauzei conform procedurii prevăzute de art. 364¹ Cod de procedură penală.

23. La 13 iulie 2020, Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani, a admis cererea lui Vasile Botnari și a dispus judecarea cauzei în procedura prevăzută de art. 364¹ Cod de procedură penală (f.d. 50-52, vol. IV). Condamnatul a recunoscut vina integral (f.d. 33, vol. IV), susținând că el a coordonat operațiunea de îndepărtare a cetățenilor turci din Republica Moldova. Procurorul Victor Plugaru a solicitat condamnarea lui Vasile Botnari la trei ani de închisoare, cu privarea de dreptul de a ocupa funcții publice și de demnitate publică pe un termen de cinci ani.

24. La 13 iulie 2020, Ministerul Finanțelor a înștiințat instanța de judecată că prejudiciul material cauzat bugetului de stat în mărime de 2.399.400 lei (despăgubirea plătită în baza hotărârii CtEDO) a fost achitat la 13 iulie 2020 de către Natalia Botnari, soția inculpatului (f.d. 38-40, vol. IV). Serviciul de Informații și Securitate de asemenea a informat instanța de judecată că Natalia Botnari a compensat la 14 iulie 2020 și prejudiciul material în mărime de 348.432 lei (costul zborului charter) (f.d. 58, vol. IV).

25. Fiind audiat la 13 iulie 2020 în calitate de inculpat, Vasile Botnari a declarat că învinuirea îi este clară și că recunoaște vina. La 05 septembrie 2018, în calitate de Director al SIS, el a coordonat îndepărtarea de pe teritoriul Republicii Moldova a șapte cetățeni de origine turcă, bănuți în apartenență la o organizație teroristă. Aceste persoane fuseseră declarate indezirabile de către autoritățile moldovene. Acțiunea a avut loc în cadrul unei măsuri de securitate, în contextul în care BMA le-a interzis accesul acestora pe teritoriul Republicii Moldova. În vederea realizării acțiunii de îndepărtare a celor șapte persoane de origine turcă, autoritățile moldovenești au întâmpinat dificultăți suplimentare, având în vedere comportamentul agresiv al acestora. Persoanele respective nu au exprimat intenția de a se deplasa într-un alt stat. Pentru a asigura respectarea măsurii luate și a facilita transportul acestora, SIS a plătit un zbor charter spre Turcia, care să-i transporte în țara de origine (f.d. 44-45, vol. IV). În ultimul cuvânt oferit inculpatului, Vasile Botnari a declarat că „a activat la limita legii” (f.d. 75, vol. IV).

26. Prin sentința Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani, din 15 iulie 2020, Vasile Botnari a fost găsit vinovat de infracțiunea prevăzută de art. 327 alin. (2) lit. b) Cod penal și condamnat la amendă în mărime de 1.760 de unități convenționale, ceea ce reprezintă 88.000 de lei, cu privarea de dreptul de a ocupa funcții publice pe un termen de cinci ani. Instanța a aplicat această pedeapsă deoarece condamnatul și-a recunoscut pe deplin vina, a reparat benevol prejudiciul, este la prima abatere penală, este căsătorit și are un copil minor la întreținere. Judecătorul a mai menționat că „aplicarea pedepsei privative de libertate ... este contrară politicii penale a statelor europene ce derivă din recomandările Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei ... iar instanțele de judecată ar trebuie să recurgă mai des la pedepse alternative detențiunii când este cazul”. La p. 16 a sentinței mai este menționat că procurorul a fost de acord cu aplicarea pedepsei sub formă de amendă. Sentința a fost secretizată, nu a fost publicată și nu a fost comunicată lui Galina Tufekci.

27. La 08 august 2020, condamnatul a plătit amenda aplicată prin sentință.

d. Apelul

28. La 11 septembrie 2020, 07 și 18 octombrie 2022, Galina Tufekci, Nicolae Vacarenco (o persoană din raionul Criuleni care nu are tangență cu această cauză)

și Natalia Botnari (soția condamnatului) au declarat apel (f.d. 98-99, vol. IV și f.d. 22-26, 51, 53-54, vol. V).

29. Galina Tufekci a solicitat casarea sentinței și trimiterea cauzei la rejudecare în prima instanță, precum și anularea ordonanței din 16 ianuarie 2020 prin care a fost dispusă încetarea participării sale în calitate de parte vătămată. Potrivit apelantei soțul ei, Mehmet Tufekci, a fost arestat și transferat forțat în Turcia pe 06 septembrie 2018, într-o operațiune comună a serviciilor secrete din Moldova și Turcia. El nu a fost notificat oficial despre vreo hotărâre privind cererea de azil sau o eventuală extrădare. Ulterior, soțul apelantei a fost torturat și condamnat ilegal în Turcia. În 2019, CtEDO a condamnat Moldova pentru acest incident, stabilind că autoritățile moldovenești au acționat în mod ilegal. Procurorul, cu rea-credință, i-a retras calitatea de parte vătămată, fără măcar a o informa. Procesul de justiție a fost unul opac și instanțele nu au respectat procedurile legale, inclusiv prin secretizarea dosarului și lipsa unei anchete adecvate privind cei care au dat ordinele pentru aceste acțiuni ilegale. Ea mai menționează că, deși procurorul era obligat să acționeze inclusiv în apărarea intereselor sale, procurorul a acționat de fapt contrar intereselor ei, lipsind-o arbitrar de calitatea de parte vătămată, și nici măcar nu a contestat cu apel sentința. De asemenea, pedeapsa penală aplicată este prea blândă în comparație cu gravitatea încălcărilor comise și nu restabilește justiția socială.

30. Nicolae Vacarenco a solicitat casarea sentinței, argumentând că, după condamnarea lui Vasile Botnari, angajații SIS vor fi descurajați să își asume responsabilități și inițiative necesare pentru asigurarea securității statului. La 14 decembrie 2022, Curtea de Apel Chișinău a primit cererea depusă de Nicolae Vacarenco prin care se solicită retragerea apelului (f.d. 76-79, vol. V).

31. La 18 octombrie 2022, apel a declarat și Natalia Botnari, soția condamnatului. Ea a solicitat casarea sentinței și pronunțarea unei noi hotărâri prin care Vasile Botnari să fie achitat. Apelanta a susținut că, în cadrul procesului penal, a fost formulată o acțiune civilă de către o autoritate publică. Creanța litigioasă a fost achitată integral din mijloacele financiare ce constituie proprietatea comună a soților Botnari. De facto, apelanta a suportat efectele răspunderii materiale pentru prejudiciul cauzat. Conform art. 73 Cod de procedură penală, acest lucru ar trebui să aibă o influență asupra statutului procesual al apelantei, iar dreptul său de a declara apel ar trebui să fie recunoscut. Ea a recunoscut că a depus apel peste termenul legal, dar aceasta s-a datorat faptului că dosarul penal a fost unul secret la toate etapele procesului. Ea a invocat prevederile art. 403 Cod de procedură penală, solicitând repunerea în termen a cererii de apel, având în vedere imposibilitatea de a depune apelul în termenul legal. În ceea ce privește fondul apelului, dna Botnari a menționat că rechizitoriul nu menționează prevederea legală care a fost ignorată de soțul său.

32. În instanța de apel, procurorul a pledat pentru inadmisibilitatea apelului Nataliei Botnari și admiterea apelului Galinei Tufekci conform solicitărilor înaintate. Fiind audiat în instanța de apel, Vasile Botnari a declarat că a acționat cu

respectarea procedurii SIS, însă a recunoscut că a acționat ilegal deoarece nu a avut un act emis de Biroul de Migrație și Azil (f.d. 83, vol. V). La ședința din 05 decembrie 2022, avocatul lui Galina Tufekci, Vadim Vieru, a solicitat întâi luarea unei decizii privind admiterea clienței sale în proces în calitate de parte vătămată, pentru a se putea pronunța în detaliu asupra fondului cauzei.

33. Avocatul condamnatului Vasile Nicoară a susținut în instanța de apel că art. 6 CEDO nu oferă un drept părții vătămate să conteste pedeapsa aplicată, iar sub aspectul drepturilor civile daunele au fost compensate prin hotărârea CtEDO. El a mai declarat că condamnatul nu a încălcat vreo lege, ci doar un regulament al SIS. Deși, prin prisma hotărârii Curții Constituționale nr. 33/2017, acest fapt ar putea să nu cadă sub incidența art. 327 Cod penal, clientul său a recunoscut totuși vinovăția (f.d. 93, vol. V). El a solicitat ca toate apelurile să fie declarate inadmisibile.

34. În cadrul cercetării judecătorești în instanța de apel au fost cercetate doar probele cu privire la lipsirea Galinei Tufekci de calitatea de parte vătămată (f.d. 96-97, vol. V). Probele cu privire la vinovăția condamnatului nu au fost cercetate, precum nu a fost pus în discuție în ședințe nici argumentul cu privire la severitatea pedepsei aplicate condamnatului.

35. Prin [decizia Curții de Apel Chișinău](#) din 16 februarie 2023 a fost încetată procedura de apel privind cererea de apel depusă de Nicolae Vacarenco (deoarece apelul a fost retras) și au fost respinse ca inadmisibile apelurile împotriva sentinței declarate de Natalia Botnari și Galina Tufekci. Prin decizie a fost admisă plângerea Galinei Tufekci și declarată nulă ordonanța procurorului din 16 ianuarie 2020 privind încetarea participării Galinei Tufekci în calitate de parte vătămată, cu restituirea cauzei la Procuratura mun. Chișinău pentru înlăturarea încălcărilor drepturilor Galinei Tufekci în cadrul cauzei penale nr. 2019898086.

36. Apelul Galinei Tufekci a fost declarat inadmisibil deoarece, conform procedurii (art. 58, 59 alin. (1) și (2), 60 alin. (1) pct. 151), 255 și 401 alin. (1) pct. 3) Cod de procedură penală), la momentul depunerii apelului aceasta era victimă, iar victima nu este în drept să exercite căile de atac împotriva hotărârilor judecătorești. Acest drept îi aparține părții vătămate. Aceleași argumente instanța de apel a invocat pentru a respinge apelul declarat de Natalia Botnari.

37. Instanța de apel a considerat totuși solicitarea Galinei Tufekci de anulare a ordonanței din 16 ianuarie 2020 a procurorului prin care ea a fost lipsită de calitatea de parte vătămată drept o plângere, în sensul art. 313 Cod de procedură penală. Ea a admis plângerea de anulare a ordonanței. Instanța a conchis că, prin retragerea acestei calități și prin necomunicarea acestei ordonanțe, au fost încălcate drepturile Galinei Tufekci de acces la justiție. Argumentele din ordonanța din 16 ianuarie 2020, care se bazează pe compensarea prejudiciului de către CtEDO a fost considerată eronată. CtEDO nu a acordat această sumă ca despăgubire pentru o infracțiune comisă împotriva Galinei Tufekci. Pentru a remedia situația, instanța a dispus restituirea cauzei procurorului pentru a corecta încălcările drepturilor

Galinei Tufekci în cadrul procesului penal nr. 2019898086. Decizia integrală a fost pronunțată la 18 aprilie 2023.

e. Recursul

38. Procurorul Vladislav Harti, Galina Tufekci, în nume propriu și în numele lui Mehmet Tufekci, și avocatul Vasile Nicoară, în numele condamnatului au depus recurs (f.d. 136-174, vol. V) .

39. La 13 mai 2023, procurorul Vladislav Harti a depus recurs în temeiul art. 427 alin. (1) pct. 6) Cod de procedură penală. Procurorul consideră ilegală soluția adoptată de instanța de apel. Instanța a respins apelul Galinei Tufekci ca inadmisibil, dar a admis solicitarea din apel referitor la declararea nulității ordonanței din 16 ianuarie 2020, care o excludea pe Galina Tufekci din calitate de parte vătămată, și a restituit cauza procuraturii. O asemenea soluție nu este posibilă conform Codului de procedură penală. Potrivit procurorului, soluția corectă era admiterea apelului Galinei Tufekci, casarea sentinței și remiterea cauzei la rejudecare în prima instanță.

40. La 15 mai 2023, avocatul Vasile Nicoară, în numele condamnatului, a depus recurs în temeiul art. 427 alin. (1) pct. 7) Cod de procedură penală. Recurentul susține că instanța de apel a acționat greșit prin admiterea unei căi de atac neprevăzute de lege în ceea ce privește solicitarea de anulare a ordonanței din 16 ianuarie 2020. Prin această ordonanță a fost dispusă încetarea participării Galinei Tufekci ca parte vătămată și, conform legislației naționale, putea fi contestată inițial conform art. 299¹ Cod de procedură penală. Ulterior, putea fi formulată o plângere în conformitate cu art. 313 Cod de procedură penală. Prin admiterea unei astfel de căi de atac neprevăzute, instanța de apel a pronunțat o soluție contrară art. 415 Cod de procedură penală. Această normă stipulează că, în cazul în care un apel este declarat inadmisibil, instanța de apel nu are dreptul de a interveni în procesul penal, inclusiv de a declara nulitatea unei ordonanțe. Recurentul solicită casarea deciziei instanței de apel și menținerea sentinței.

41. La 18 mai 2023, Galina Tufekci a declarat recurs în nume propriu și în numele soțului său, Mehmet Tufekci. Acesta se întemeiază pe art. 427 alin. (1) pct. 6) și 15) Cod de procedură penală. Ea solicită casarea parțială a deciziei și dispunerea rejudecării cauzei de instanța de apel, deoarece, în cadrul procedurilor, nu a avut calitatea de parte vătămată, ceea ce este esențial pentru a-și valorifica drepturile. Acest fapt a dus la declararea nulității ordonanței din 16 ianuarie 2020. Recurenta invocă gestionarea defectuoasă a cauzei penale, argumentând că procurorul a acționat cu rea-credință, încălcând drepturile sale și ale familiei ei. Ordonanța prin care a fost exclusă ca parte vătămată a fost emisă fără a-i permite să-și valorifice drepturile procesuale, inclusiv solicitarea de compensații. Ea nu a avut posibilitatea să se constituie ca parte civilă pentru a solicita daune, iar plângerile sale către organele competente nu au fost investigate corespunzător. Această situație reflectă disfuncționalități severe în sistemul de justiție, afectând grav drepturile victimei și subliniind nevoia de a asigura protecția adecvată a

acestora, în conformitate cu normele legale și principiile de echitate. Astfel, procesul nu a respectat principiile de echitate și justiție, afectându-i drepturile fundamentale și capacitatea de a-și apăra corespunzător drepturile.

42. La 08 septembrie 2023, Curtea Supremă de Justiție a solicitat părților de a depune referință la recurs. La 28 septembrie 2023, avocatul Vasile Nicoară a depus referință prin care a solicitat respingerea recursului declarat de către procuror și de Galina Tufekci ca fiind inadmisibile. Avocatul a menționat că Mehmet Tufekci niciodată nu a cerut și nu a deținut o calitate procesuală în această speță, iar cadrul legal nu permite dreptul exercitării căii de atac în procesul penal în latura penală „în bază de procură”. El de asemenea menționează că, prin prisma hotărârii Curții Constituționale 33/2017, constatarea vinovăției clientului său în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 327 Cod penal este problematică, având în vedere că acesta nu a încălcat nicio lege, ci doar un regulament SIS. Curtea Supremă de Justiție nu a primit alte referințe.

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

43. Art. 3 Cod de procedură penală prevede următoarele:

„**Articolul 3.** Acțiunea legii procesuale penale în timp

(1) În desfășurarea procesului penal se aplică legea care este în vigoare în timpul urmăririi penale sau al judecării cauzei în instanța judecătorească.

(2) Legea procesuală penală poate avea efect ultraactiv, adică dispozițiile ei, în perioada de tranziție la o nouă lege procesuală penală, pot rămâne aplicabile acțiunilor procesuale reglementate de legea nouă. Caracterul ultraactiv se stipulează în legea nouă.”

44. Art. 7 alin. (2), (5) și (8) Cod de procedură penală prevăd următoarele:

„(2) Dacă există neconcordanțe între prevederile tratatelor internaționale în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și prevederile prezentului cod, prioritate au reglementările internaționale.

(5) Dacă, în procesul judecării cauzei, instanța stabilește că norma juridică națională ce urmează a fi aplicată contravine prevederilor tratatelor internaționale în domeniul drepturilor și libertăților fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte, instanța va aplica reglementările internaționale în direct, motivînd hotărîrea sa și informînd despre aceasta autoritatea care a adoptat norma națională respectivă și Curtea Supremă de Justiție.

(8) Hotărîrile definitive ale Curții Europene a Drepturilor Omului sînt obligatorii pentru organele de urmărire penale, procurori și instanțele de judecată.”

45. Art. 59 alin. (2) Cod de procedură penală prevede următoarele:

„(2) Recunoașterea ca parte vătămată se efectuează prin ordonanța organului de urmărire penală sau, după caz, prin încheierea instanței de judecată, imediat după stabilirea temeiurilor de atribuire a unei asemenea calități procesuale.”

46. Partea relevantă a art. 401 Cod de procedură penală este următoarea:

„Articolul 401. Persoanele care pot declara apel

(1) Pot declara apel:

...

3) partea vătămată, în ce privește latura penală;

...

6) orice persoană ale cărei interese legitime au fost prejudiciate printr-o măsură sau printr-un act al instanței.”

47. Partea relevantă a art. 415 Cod de procedură penală este următoarea:

„**Articolul 415.** Decizia instanței de apel

(1) Instanța de apel, judecând cauza în ordine de apel, adoptă una din următoarele decizii:

1) respinge apelul, menținând hotărârea atacată ...

2) admite apelul, casînd sentința parțial sau total, inclusiv din oficiu, în baza art.409 alin. (2), și pronunță o nouă hotărîre, potrivit modului stabilit, pentru prima instanță.

3) admite apelul, casează sentința primei instanțe și dispune rejudecarea de către instanța a cărei hotărîre a fost anulată....”

48. Art. 420 alin. (4) Cod de procedură penală prevede următoarele:

„(4) Nu pot fi atacate cu recurs sentințele în privința cărora persoanele indicate în art. 401 nu au folosit calea apelului ori au retras apelul, dacă legea prevede această cale de atac. Persoana care nu a folosit apelul poate ataca cu recurs decizia instanței de apel prin care i s-a înrăutățit situația. Procurorul care nu a folosit apelul poate ataca cu recurs decizia prin care a fost admis apelul declarat din partea apărării.”

49. Modul de examinare a recursurilor împotriva deciziilor instanțelor de apel a fost modificat prin Legea nr. 246/2023, în vigoare din 01 septembrie 2023. Conform art. XI alin. (3) al acestei legi:

„(3) Recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.”

50. Cererea de recurs a fost depusă până la 01 septembrie 2023. La acea dată, partea relevantă a art. 427 alin. (1) din Codul de procedură penală era următoarea:

„(1) Hotărîrile instanței de apel pot fi supuse recursului pentru a repara erorile de drept comise de instanțele de fond și de apel în următoarele temeiuri:

...

6) instanța de apel nu s-a pronunțat asupra tuturor motivelor invocate în apel sau hotărârea atacată nu cuprinde motivele pe care se întemeiază soluția ori motivarea soluției contrazice dispozitivul hotărârii sau acesta este expus neclar, sau instanța a admis o eroare gravă de fapt, care a afectat soluția instanței;

...

7) instanța a admis o cale de atac neprevăzută de lege sau apelul a fost introdus tardiv;

...

15) instanța de judecată internațională, prin hotărâre pe un alt caz, a constatat o încălcare la nivel național a drepturilor și libertăților omului care poate fi reparată și în această cauză;

...

(2) Temeiurile menționate la alin.(1) pot fi invocate în recurs doar în cazul în care au fost invocate în apel sau încălcarea a avut loc în instanța de apel.”

51. Art. 434 Cod de procedură penală prevede următoarele:

„Articolul 434. Limitele judecării recursului

Judecând recursul, instanța verifică, în limitele invocate în recurs, legalitatea hotărârii atacate prin prisma temeiurilor prevăzute la art. 427.”

52. Art. 435 Cod de procedură penală prevede următoarele:

„Articolul 435. Decizia instanței de recurs

(1) Judecând recursul, instanța adoptă una dintre următoarele decizii:

...

2) admite recursul, casează, parțial sau integral, hotărârea atacată și adoptă una dintre următoarele soluții:

...

c) dispune rejudecarea de către instanța de apel în cazul în care eroarea judiciară nu poate fi corectată în instanța de recurs;

...

(2) Rejudecarea poate fi dispusă o singură dată.”

53. [Ghidul Comitetului de Miniștri al Consiliul Europei](#), cu privire la eradicarea impunității pentru încălcări grave ale drepturilor omului, din 30 martie 2011, se referă la obligațiile statelor membre în temeiul CEDO. Conform ghidului, „impunitatea este cauzată sau facilitată, în special, prin lipsa de reacție rapidă a instituțiilor sau agenților statului la gravele încălcări ale drepturilor omului. Statele trebuie să combată impunitatea ca o chestiune de dreptate pentru victime, ca un factor de descurajare a viitoarelor încălcări ale drepturilor omului și în scopul de a întreține statul de drept și încrederea publicului în sistemul de justiție”. Ghidul arată, printre altele, măsurile generale pe care statele ar trebui să întreprindă în scopul de a preveni impunitatea. Printre acestea se numără anchetarea eficientă a

încălcărilor și implicarea victimei. Ghidul menționează că aceste obligații pozitive se aplică nu doar pentru încălcările deosebit de grave a art. 2 (dreptul la viață) și 3 (interzicerea torturii), ci și față de încălcările deosebit de grave a art. 5 (dreptul la libertate) și 8 (respectarea vieții private și de familie).

MOTIVAREA INSTANȚEI

54. Recursurile examinate au fost declarate în termenul de 30 de zile de la pronunțarea deciziei motivate a instanței de apel, adică au fost depuse în termen.

55. Conform sensului art. 3 alin. (1) Cod de procedură penală, judecătorul emite actul de dispoziție conform legii procesuale penale în vigoare la ziua emiterii lui. Alin. (2) al aceluiași articol permite caracterul ultraactiv al legii procesual-penale, însă doar cu condiția că caracterul ultraactiv este prevăzut de legea nouă. Legea nr. 246/2023, în vigoare din 01 septembrie 2023 a schimbat fundamental temeiurile și procedura de judecare a recursurilor împotriva deciziilor instanței de apel, iar această legea conține o normă de acordare a caracterului ultraactiv al prevederilor abrogate prin Legea 246/2023, însă norma în cauză se referă doar la temeiurile de recurs. Prin urmare, toate celelalte schimbări aduse procedurii de examinare a recursurilor prin Legea nr. 246/2023, inclusiv cele privind admisibilitatea recursului, limitele judecării recursului și decizia instanței de recurs, se vor aplica și recursurilor care au fost declarate până la 01 septembrie 2023.

56. Art. 434 Cod de procedură penală prevede că instanța de recurs verifică legalitatea hotărârii atacate doar în limitele invocate în recurs. Această prevedere nu permite instanței de recurs să admită recursul din alte considerente decât cele invocate în recurs. Totuși, legea nu interzice instanței de recurs să recalifice considerentele invocate în recurs de la un temei de recurs la altul.

57. Recurentul Galina Tufekci solicită trimiterea cauzei la rejudecare. Conform art. 435 Cod de procedură penală, Curtea Supremă de Justiție poate dispune rejudecarea cauzei doar dacă eroarea judiciară admisă de curtea de apel nu poate fi corectată în instanța de recurs. Prin urmare, remiterea la rejudecare este excepția, iar înlăturarea de către instanța de recurs a erorii, fără remitere la rejudecare, este regula. Pentru aceasta, instanța de recurs poate chiar da o nouă apreciere probelor cauzei, în mod obișnuit, după convocarea părților în ședință. Convocarea părților în ședință nu este totuși absolut necesară atunci când Curtea Supremă acceptă aprecierea probelor dată de instanțele inferioare.

a. Recursul Galinei Tufekci

58. Conform cererii de apel, Galina Tufekci a avut două solicitări. Prima se referă la pedepsa prea blândă aplicată lui Vasile Botnari, iar cea de-a doua – la retragerea calității de parte vătămată la etapa urmăririi penale. Instanța de apel a respins prima solicitare, pe motiv că Galina Tufekci nu avea calitate de parte vătămată. Totuși, după ce a respins prima cerință, instanța de apel a constatat că retragerea calității de parte vătămată a fost ilegală, deoarece încălca aspectul la

justiție, și a anulat ordonanța procurorului. Conform deciziei instanței de apel, apelul Galinei Tufekci a fost respins ca inadmisibil. Cea de-a doua cerință a fost considerată o plângere formulată conform art. 313 Cod de procedură penală și a fost admisă.

59. Examinând recursul, instanța trebuie să dea răspuns la următoarele întrebări:

- a) putea oare instanța de apel să examineze argumentul cu privire la retragerea calității de parte vătămată, dacă o plângere în acest sens nu a fost formulată la etapa urmăririi penale?
- b) dacă răspunsul la prima întrebare este afirmativ, sunt oare argumentele invocate de procuror pentru retragerea calității de parte vătămată întemeiate?
- c) în caz de răspuns negativ la întrebarea precedentă, este oare legală decizia instanței de apel la respingerea apelului Galinei Tufekci?

60. În ceea ce privește prima întrebare, completul reiterează că, conform legii, ordonanța procurorului este susceptibilă de atac la procurorul ierarhic-superior, iar ulterior, conform art. 313 Cod de procedură penală. Orice remediu trebuie să fie eficient, adică să fie capabil să ofere o redresare adecvată. La materialele cauzei nu există date care ar confirma că ordonanța de retragere a calității de parte vătămată a fost adusă la cunoștința lui Galina Tufekci până la transmiterea cauzei în instanța de judecată. De la emiterea acestei ordonanțe și până la transmiterea cauzei în judecată au trecut mai puțin de trei săptămâni. Deoarece i-a fost retrasă calitatea de parte vătămată până la finalizarea urmăririi penale, Galina Tufekci nu a fost informată despre finalizarea urmăririi penale și transmiterea cauzei în instanța de judecată, iar în prima instanță cauza a fost examinată în ședință închisă. Galina Tufekci susține că ea nu a cunoscut că i-a fost retrasă calitatea de parte vătămată și că a aflat despre sentința dintr-o emisiune televizată, la care Procurorul General Alexandr Stoianoglo a comunicat că cauza deja a fost soluționată. Având în vedere că cauza a fost examinată în ședință închisă, iar sentința nu a fost publicată pe portalul instanțelor judecătorești, deoarece a fost secretizată, completul acceptă versiunea înaintată de Galina Tufekci. Prin urmare, până la depunerea apelului, Galina Tufekci nu avea cum să depună în mod eficient o plângere privind anularea ordonanței procurorului din 16 ianuarie 2020 privind retragerea calității de parte vătămată.

61. Completul de asemenea notează că, după transmiterea dosarului în instanța de judecată pentru examinare, conform art. 297 alin. (4) Cod de procedură penală, toate plângerile rămase nesoluționate urmează a fi soluționate de completul care examinează cauza în fond. Având în vedere că în instanța de apel are loc o reexaminare a fondului, iar în prima instanță Galina Tufekci nu a putut formula critici în ceea ce privește legalitatea lipirii sale de calitatea de parte vătămată, acest aspect putea fi invocat în instanța de apel. O interpretare opusă ar lipsi partea vătămată de orice posibilități efective de a se opune lipirii sale de calitatea procesuală.

62. În ceea ce privește cea de-a doua întrebare, procurorul a menționat că Galina Tufekci nu mai poate pretinde la calitatea de parte vătămată după ce el a decis să renunțe la acuzarea privind violarea de domiciliu, iar Ministerul Finanțelor a achitat satisfacția echitabilă acordată de CtEDO (a se vedea para. 12). Curtea de Apel Chișinău nu a fost de acord cu această motivare, invocând că lipsirea lui Galina Tufekci de calitatea de partea vătămată îi încalcă ultimele dreptul de acces la justiție.

63. Completul este de acord cu concluzia instanței de apel că ordonanța din 16 ianuarie 2020 încalcă drepturile lui Galina Tufekci și urmează a fi anulată. În primul rând Completul notează că, în cauza *Ozdil ș.a. c. Moldovei*, CtEDO a constatat că cetățenii turci au fost duși în Turcia eludând orice garanții legale oferite de legislația Republicii Moldova străinilor împotriva extrădării abuzive. De asemenea, la reținere, Mehmet Tufekci nu a fost informat despre motivul și temeiul reținerii sale și niciun document cu privire la reținere nu a fost întocmit. Lipsirea de libertate în asemenea circumstanțe reprezintă una din cele mai grave violări a dreptului la libertate (a se vedea pentru comparație hot. CtEDO *El-Masri v. the Macedonia*, 2012, § 233; *Al Nashiri v. Polonia*, 2014, § 529). Ca urmare a acestui transfer, viața privată și de familie a cetățenilor turci a fost afectată grav. Cetățenii turci au fost declarați indezirabili în Republica Moldova deoarece, potrivit SIS, ar fi avut legături cu Fethullah Gulen. În anul 2018, ei au fost duși în Turcia în pofida faptului că, începând cu anul 2016, mii de persoane suspectate de legături cu Fethullah Gulen au fost condamnate în Turcia la perioade lungi de detenție în baza unor procese desfășurate rapid și în proceduri opace. Aceste elemente confirmă că în cazul lui Mehmet Tufekci au fost comise încălcări deosebit de grave a drepturilor omului.

64. În cazul încălcărilor deosebit de grave a drepturilor omului, dreptul părții vătămate nu se limitează la obținerea despăgubirilor, ci impune și obligația statului de a investiga eficient asemenea incidente, cu implicarea victimei (a se vedea hot. CtEDO *Belozorov v. Rusia și Ucraina*, 2015, § 113 și documentul menționat la para. 53). Scopul anchetei eficiente este de a trage la răspundere persoanele vinovate. Prin urmare, partea vătămată are dreptul să conteste nu doar eficiența investigației, ci și severitatea pedepsei, așa cum rezultă și din art. 401 alin. (1) pct. 3) Cod de procedură penală. Prin urmare, acordarea unei despăgubiri adecvate nu este suficientă pentru a retrage calitatea de parte vătămată unei persoane care a suferit încălcări deosebit de grave a drepturilor omului. Mai mult, completul notează că despăgubirea acordată de CtEDO a fost oferită pentru suferințele cauzate lui Mehmet Tufekci. CtEDO nu a oferit despăgubiri pentru suferințele cauzate Galinei Tufekci, care nici nu a fost reclamantă în cauza *Ozdil ș.a. c. Moldovei*.

65. În ceea ce privește cel de-al doilea argument invocat de procuror pentru încetarea calității de parte vătămată - încetarea procesului cu privire la violarea domiciliului soților Tufekci, completul notează că de la bun început Galina Tufekci s-a plâns de abuzurile comise în adresa sa și a soțului său (a se vedea para. 8).

Procurorul a calificat faptele conform art. 179 alin. (2) Cod penal (violare de domiciliu), nu a Galinei Tufekci. În orice caz, cele patru cauze penale au fost conexe (a se vedea para. 10 și 11). Toate cele patru cauze se refereau la abuzurile care au dus la transportarea în Turcia a soțului Galinei Tufekci. Prin urmare, încetarea procesului cu privire la violarea domiciliului soților Tufekci nu excludea interesul legitim al Galinei Tufekci în ceea ce privește capetele de acuzare rămase. Prin urmare, soluția instanței de apel privind declararea nulă a ordonanței procurorului din 16 ianuarie 2020 privind retragerea calității de parte vătămată este corectă. Drept consecință, în această parte, decizia instanței de apel nu poate fi casată. Odată cu declararea nulității ordonanței, Galina Tufekci și-a redobândit calitatea de parte vătămată.

66. În ceea ce privește ultima întrebare menționată în para. 59, completul notează că incidentele de procedură care ar putea afecta decizia pe marginea apelului trebuie examinate până la soluționarea fondului apelului. În caz contrar, soluțiile pe marginea acestora riscă să nu producă efecte juridice, sau aceste efecte vor fi extrem de limitate. Prin urmare, argumentul cu privire la retragerea abuzivă a calității de parte vătămată urma a fi examinat de către instanța de apel primul, iar cel cu privire la severitatea pedepsei - ultimul. Dacă această consecutivitate ar fi fost respectată, apelul nu putea fi respins ca inadmisibil, deoarece, la momentul soluționării chestiunii cu privire la severitatea pedepsei, ordonanța procurorului privind retragerea calității de parte vătămată ar fi fost deja anulată, iar Galina Tufekci ar fi avut deja calitatea de parte vătămată.

67. Soluția instanței de apel privind respingerea apelului este una contradictorie. Pe de o parte, ea susține că prin retragerea ilegală a calității de parte vătămată, lui Galina Tufekci i-a fost încălcat accesul la justiție. În același timp, ei nu i se permite să exercite acest drept în raport cu condamnatul, care susține că este unicul vinovat de încălcarea drepturilor lui Mihmet Tufekci. Prin urmare, în această parte, decizia instanței de apel urmează a fi casată în temeiul art. 427 alin. (1) pct. 6) Cod de procedură penală, deoarece motivarea soluției contrazice dispozitivului deciziei.

68. În ceea ce privește temeiul prevăzut de art. 427 alin. (1) pct. 15) Cod de procedură penală, esența recursului se rezumă la severitatea pedepsei aplicate lui Vasile Botnari și retragerea calității de parte vătămată lui Galina Tufekci. Aceste aspecte nu au fost examinate în hotărârea *Ozdil ș.a. c. Moldovei*, cauza penală fiind inițiată după hotărârea CtEDO. Totuși, având în vedere acțiunile recomandate de Comitetul de Miniștri al Consiliului pentru executarea hotărârii *Ozdil ș.a. c. Moldovei* (a se vedea para. 4), recursul urmează a fi admis și din acest temei.

69. Completul constată că argumentul cu privire la severitatea pedepsei aplicate lui Vasile Botnari nu a fost examinată de instanța de apel. Pe de altă parte, individualizarea pedepsei ține de examinarea fondului cauzei, care, de regulă, nu este examinat în recurs de către Curtea Supremă de Justiție. Mai mult, aplicarea unei pedepse noi nu poate avea loc fără ședință publică (a se vedea decizia CSJ nr.

[4-1re-62/2023](#), para. 34-35). Având în vedere în principal faptul că acest aspect nu a fost examinat în apel, în această parte, cauza urmează a fi remisă la rejudecare.

b. Recursul avocatului Vasile Nicoară declarat în numele condamnatului și al procurorului

70. Conform art. 427 alin. (2) din Codul de procedură penală, persoanele menționate în art. 401 care nu au atacat decizia primei instanțe prin apel pot declara recurs doar în cazul în care hotărârea instanței de apel a modificat soluția primei instanțe, având ca efect înrăutățirea situației lor.

71. Nici avocatul nici și condamnatul nu au contestat sentința cu apel. Totuși, instanța de apel a anulat ordonanța de retragere a calității de parte vătămată. Avocatul susține că prin aceasta i-a fost înrăutățită situația lui Vasile Botnari. Completul notează că instanța de apel a respins ca inadmisibilă cerința cu privire la severitatea pedepsei aplicate lui Vasile Botnari. Potrivit logicii soluției instanței de apel, procurorul urmează să investigheze în continuare cauza în privința altor persoane vinovate, însă nu și cu privire la Vasile Botnari, sentința în privința căruia a fost menținută. Prin urmare, decizia contestată nu a înrăutățit situația lui Vasile Botnari, iar recursul avocatului Vasile Nicoară este inadmisibil, deoarece nu se încadrează în temeiurile prevăzute de art. 427 Cod de procedură penală. Din același motiv urmează a fi respins și recursul procurorului.

72. Recursul apărării este inadmisibil. Chiar dacă acest lucru nu este absolut necesar, în scopul uniformizării practicii judiciare, Completul ar dori să răspundă la un argument invocat de apărare în referința la recurs (a se vedea para. 42). În ceea ce privește lipsa împuternicirilor lui Galina Tufekci de a acționa în bază de procură în numele soțului său în calitate de parte vătămată în cadrul unui proces penal, Completul notează că plângerea sa a fost depusă în numele său și al copiilor săi (a se vedea para. 8). Mai mult, interpretarea juridică nu poate duce la concluzii imposibile de realizat. Mehmet Tufekci nu se află în Republica Moldova și, de la pornirea procesului penal până la depunerea recursului, el se afla în detenție în Turcia. Din circumstanțele cauzei rezultă că el nu a putut fi recunoscut ca parte vătămată până la îndepărtarea sa pe 06 septembrie 2018 din Republica Moldova. Galina Tufekci este soția lui Mehmet Tufekci. Nu a fost argumentat niciodată că, în pofida căsătoriei, de facto ei nu se aflau în relații de căsătorie la ziua incidentului, sau că cei doi soți au interese contradictorii. Negarea dreptului unei persoane apropiate de a insista pe oferirea unui remediu pentru încălcarea drepturilor omului a unei persoane care nu se află în țară, sau care întâmpină dificultăți în a face acest lucru personal, ar reprezenta un formalism excesiv. Acest drept urmează a fi prezumat atât timp cât nu este dovedit că persoana nu dorește să fie parte vătămată.

c. Procedura rejudecării

73. Completul reiterează că Curtea Supremă de Justiție nu poate remite cauza la rejudecare în prima instanță. Conform art. 435 alin. (1) pct. 2) lit. c) Cod de procedură penală, ea poate trimite cauza la rejudecare doar în instanța de apel.

74. Cauza a fost examinată în prima instanță conform procedurii prevăzute de art. 364¹ Cod de procedură penală. Prin Legea nr. 245 din 31 iulie 2023, în vigoare din 22 august 2023, Codul de procedură penală a fost modificat, iar acum sentințele pronunțate conform acestei proceduri pot fi atacate cu recurs, fiind exclusă posibilitatea contestării acestor sentințe cu apel. Legea procedurală are efect imediat. Totuși, această modificare nu poate limita temeiurile pentru exercitarea căii de atac existente la ziua exercitării căii de atac. Prin urmare, apelul depus de Galina Tufekci urmează a fi examinat conform noii proceduri, însă fără a afecta competența instanței de a examina esența argumentelor care puteau fi invocate în apel la ziua depunerii apelului.

75. Completul de asemenea constată că, în pofida acceptării de către Vasile Botnari a aplicării procedurii prevăzute de art. 364¹ Cod de procedură penală și recunoașterii comiterii faptelor incriminate, în prima instanță, în instanța de apel și în referința la recurs, avocatul acestuia pune la îndoială întrunirea tuturor elementelor constitutive ale infracțiunii pentru condamnarea lui Vasile Botnari conform art. 327 Cod penal (a se vedea para. 22, 33 și 42). Instanța de apel urmează să clarifice acest fapt. Completul de asemenea notează că Vasile Botnari nu a depus apel. Apel a depus Galina Tufekci, iar art. 409 alin. (2) și art. 425 Cod de procedură penală nu permite înrăutățirea situației în propria cale de atac. Galina Tufekci a solicitat în apel trimiterea cauzei la rejudecare.

76. Completul mai notează că CtEDO a menționat în para. 56 din hotărârea *Ozdiș ș.a. c. Moldovei* că conducerea Biroului de Migrație și Azil a declarat public că nu a fost implicată și nu cunoștea despre operațiunea de îndepărtare a cetățenilor turci din țară. Conform legii, îndepărtarea putea fi făcută doar la cererea Biroului. În declarațiile sale date în instanța de judecată, Vasile Botnari a declarat că Biroul a fost totuși implicat. De asemenea, Vasile Botnari a declarat că cetățenii turci nu au optat pentru o altă țară la înlăturarea din Republica Moldova și din acest motiv au fost duși în Turcia (a se vedea para. 25). Totuși, cu o zi înainte de reținerea acestora, Vasile Botnari semnase deja un contract de transport avia pentru ruta Chișinău - Istanbul - Chișinău (a se vedea para. 21). Aceste circumstanțe urmează să fie clarificate la rejudecare.

77. Completul de asemenea reiterează că „Statele trebuie să combată impunitatea ca o chestiune de dreptate pentru victime, ca un factor de descurajare a viitoarelor încălcări ale drepturilor omului și în scopul de a întreține statul de drept și încrederea publicului în sistemul de justiție” (a se vedea para. 53). Pentru a răspunde acestui deziderat, pedepsele penale aplicate trebuie să corespundă infracțiunii comise. Vasile Botnari a fost condamnat conform art. 327 alin. (2) lit. b) Cod penal, adică pentru abuz de serviciu săvârșit de o persoană cu funcție de demnitate publică. Având în vedere această calificare, Curtea de Apel în cadrul rejudecării apelului, urmează să verifice dacă deținerea funcției de demnitate publică oferă posibilitatea de a considera lipsa antecedentelor penale ca circumstanță atenuantă în această cauză. Completul de asemenea notează că, la individualizarea pedepsei, prima instanță a motivat vag de ce altă pedeapsă penală

nu poate fi aplicată în această cauză. Referința judecătorului la descurajarea aplicării pedepselor privative de libertate (a se vedea para. 26) este eronată. La rejudecare, urmează a fi analizat, în baza circumstanțelor cauzei, dacă pedeapsa princială aplicată este suficientă și proporțională scopului pedepsei penale.

78. Din motivele de mai sus, în conformitate cu art. 432 alin. (2) și art. 435 alin. (1) pct. 2), lit. c) Cod de procedură penală,

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Declară inadmisibile recursurile avocatului Vasile Nicoară, declarat în numele condamnatului Vasile Botnari, și de procurorul Vladislav Harti;

Admite recursul declarat de Galina Tufekci în partea respingerii cererii sale de apel și casează în această parte decizia Curții de Apel Chișinău din 16 februarie 2023 și dispune rejudecarea cauzei în această parte de către Curtea de Apel Chișinău, într-un alt complet de judecători;

În rest, menține decizia Curții de Apel Chișinău din 16 februarie 2023, inclusiv în ceea ce privește declararea nulității ordonanței adjunctului-interimar al Procuraturii mun. Chișinău, Victor Plugaru, din 16 ianuarie 2020 privind încetarea participării în calitate de parte vătămată a Galinei Tufekci .

Decizia este irevocabilă.

Președinte

Stella Bleșceaga

Judecători

Ghenadie Eremciuc

Lilia Roic-Botezatu